

Marius Olaru s-a născut la 25 martie 1965. Absolvent al Facultății de Fizică, Universitatea din București (1988), al Facultății de Filozofie și al Facultății de Cibernetică, Universitatea din Toronto (2002).

Profesor de fizică (și de alte materii) la școli generale și licee din Oradea (1988-1991), Bradford și Stevenage (2005), Londra (2016), Toronto (2006 până în prezent).

A lucrat, de asemenea, ca tehnician în injecția plasticelor în Londra (1993-1995) și în Toronto (1995-1998).

A mai publicat: *Se întorc poemele călătoare*, 1996 (ed. a doua, Limes. 2024), *Materis* 1997 (ed. a doua, 2000), *Iarna Tropicală*, 2005, *Toronto Tropical*, 2005, *Șarpele cu pene* (2024)

Email: olaru.email@gmail.com

Marius Olaru

PUTEREA DE ÎNTREMARE
A VOINȚEI
POWER TO WILL

LIMES

2025

various ENN systems corresponding to different neuronal wills. In this way, power *can contribute to the activation of certain VNNs*, facilitating the initiation of specific volitional actions. It can also have the opposite effect, namely, *to inhibit certain VNNs*, making certain actions impossible.

This is why we can speak of a form of power that is either favourable to will or, on the contrary, detrimental to it, and we can hope for *a form of collective power that complements individual power, facilitating the activation of individual will and, by extension, of collective will*.

Toronto, iulie 2025.

Cuprins

Puterea de întremare a voinței..... 5
 Power to will 62

Coperta: DINU VIRGIL

Imaginea copertei: Umberto Boccioni, *Materia*, 1912

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

OLARU, MARIUS

Puterea de întremare a voinței = Power to will / Marius Olaru ; -

Florești : Limes, 2025

ISBN 978-606-799-887-0

1

© Marius Olaru

© Editura Limes, pentru prezenta ediție

Str. Castanilor, 3

407280 Florești – Cluj

Tel./fax: 0264/544109; 0723/194022

Email: edituralimes2008@yahoo.com

www.edituralimes.ro

Puterea de întremare a voinței

Cel mai caracteristic arc existențial uman izvorăște din voința liberă. Dar este voința liberă? Are sens afirmația următoare triadică? Voința este un arc metaforic. Acel arc metaforic este comprimat de trecut. Trecutul acela comprimat în arcul metaforic inspiră prezentul. Această afirmație triadică despre voință pare a fi profundă. Dar în mod fundamental ea nu are sens.

De ce sunt posibile astfel de afirmații despre voință, care aparent sunt profunde, dar în realitate nu au sens? Astfel de fraze care în ultimă instanță nu au sens sunt posibile din simplul motiv că nici în ziua de astăzi nu avem o definiție care în mod cu totul clar poate demistifica voința. Nu avem o explicație a voinței care este universal acceptată.

Cu alte cuvinte, nu știm ce cauzează voința. Nu știm ce este voința în ultimă instanță. După sute de ani, și chiar milenii de meditare filosofică, științifică, și psihologică asupra voinței ea rămâne misterioasă.

Ceea ce este cu totul fascinant, e că după milenii de gândire, de studiu, de experimentare psihologică sau științifică, încă nu am descoperit ce este voința. În același timp, ea este implicată în tot ceea ce ține de uman, de comportament, de obiceiuri, de creativitate. Nu există aproape nimic din sfera umană care să nu fie atins de voință. **Deduția logică este uluitoare.** Dacă nu știm

ce este voința, atât de clar și de bine încât cu toții suntem de acord asupra ei – deci atât de clar încât să avem o acceptare universală a răspunsului la întrebarea ce este voința – atunci noi nu putem să înțelegem până la capăt un număr fenomenal de lucruri ce țin de uman.

De asemenea, un număr mare de cărți, dacă nu toate, în care voința apare și numai din umbră – ca să nu mai vorbim de cărțile în care voința apare în prim plan – sunt în mod fundamental sub un semn serios de întrebare din simplul motiv că noi nu știm încă bine ce este voința.

Conceputul lui Nietzsche, al **voinței de întremare a puterii (personale)**, este de asemenea sub semn de întrebare. O mare parte din postmodernism este sub semn de întrebare. O mare parte din filosofie, din psihologie, și din neuroștiință este de asemenea sub semn de întrebare. Acest lucru poate să fie afirmat bazat pe simplul motiv că voința încă este un proces misterios.

Linia de gânditori care au reflectat asupra voinței este enorm de lungă, și în ciuda acestui fapt nu avem încă o rezoluție fericită. Dezbaterile sunt fenomenal de complexe, cu citații interminabile. Referințele s-au înmulțit la infinit, despicările de idei au proliferat, iar acum am ajuns la stadiul despicărilor de despicări de idei.

De aceea ne putem întreba la modul cel mai serios cum este cu putință ca voința, care este de asemenea un fenomen cu totul intim pentru oricare om, să reușească să păstreze misterul ei în mod aproape intact de-a lungul unui timp îndelungat.

Populația umană din ziua de azi a depășit numărul de opt miliarde. Deci mai mult de opt miliarde de oameni acționează bazat pe voință, trăiesc ca rezultat al voinței, au o experiență intimă a voinței, meditează asupra ei adesea, și cu toate acestea voința rămâne misterioasă. Trebuie să recunoaștem că voința nu are pereche. Este greu de imaginat altceva care a fost scrutat de milenii la fel de intim și de insistent și care a rămas la fel de ascuns la nivel fundamental, cum este cazul voinței.

Cum este cu putință acest lucru? Întrebările pe care le punem voinței sunt simple, nu sunt complicate. O întrebăm dacă este liberă sau determinată. Dacă este cauzală sau reactivă. Dacă este spontană sau cauzată. Dacă este instantanee sau condiționată. Cu toate acestea ea nu vrea să răspundă cu claritate. Pe unii dintre noi ne convinge că este liberă. Pe alții ne convinge că este cauzată. Putem la fel de ușor să fim convinși că este predeterminată. Unii dintre noi cred că este condiționată. Alții cred că este spontană. Aceste convingeri, la rândul lor pot căpăta nuanțe foarte fine, care la rândul lor sunt de asemenea nuanțate de detalii și mai subtile. Teatrul filozofic și psihologic pe care îl joacă voința cu noi este fără pereche și fără comparație.

Știința, neuroștiința în particular, de asemenea a intrat în joc. În ciuda eforturilor ei metodice de zeci de ani, nu putem să-i acordăm o mențiune specială pentru succesele ei referitoare la voință. Dimpotrivă, dacă a făcut ceva remarcabil, este să pună benzină pe focul filozofic contemporan (referitor la voință), așa cum este cazul experimentului celebrat al lui Benjamin Libet din anii optzeci.

Acel experiment faimos a produs o comoție filozofică ce încă persistă. Experimentul a fost simplu. În principiu, fiecare participant a trebuit să decidă să miște încheietura mâinii și să indice când au decis acest lucru. În același timp Libet a determinat experimental undele cerebrale ale participanților, asociate cu prepararea pentru mișcare. Libet a vrut să determine când decid participanții să miște încheietura mâinii, relativ la secvența temporală a activității cerebrale măsurate cu dispozitivul electroencefalografic.

Rezultatele experimentale au fost interpretate de Libet în următorul mod: Participanții au luat decizia de a mișca încheietura mâinii înainte de a deveni conștienți de decizia lor, deoarece activitatea cerebrală care a dus la mișcarea încheieturii s-a intensificat și a atins un maximum înainte de momentul când participanții au declarat că au devenit conștienți de decizia lor de a mișca încheietura. De aceea, a concluzionat Libet, participanții au luat decizia de a mișca

încheietura înainte de a fi conștienți de acest lucru. Astfel, el a dedus și a declarat că decizia participanților a avut loc în mod inconștient.

Bineînțeles, filozofii au reacționat, și dezbaterile vii s-au propagat de-a lungul ultimelor decenii, fără a se ajunge la o concluzie clară dacă în adevăr aceasta înseamnă că deciziile pe care le luăm noi (doar în aparență?) au fost deja luate pentru noi de subconștient. Drept urmare, întrebarea dacă există sau nu libertatea voinței a fost readusă în prim plan.

Faptul că această dezbatere care a originat în experimentul lui Libet s-a ramificat, și a continuat până în prezent, arată că voința este, mai mult decât ne-am fi putut imagina, un maestru desăvârșit în subterfugii. Ce s-a întâmplat de fapt în timpul experimentului lui Libet? Au fost participanții cu adevărat neconștienți de decizia lor de a mișca încheietura? Libet a declarat că nu au fost conștienți. Dar dacă analizăm logic experimentul vom constata imediat că avem de-a face cu o situație aparent paradoxală.

Experimentul a început cu instrucțiunile pe care Libet le-a dat participanților. El le-a cerut să fie atenți și să indice când au decis să miște încheietura mâinii. Ce implică acest lucru din punct de vedere logic? Nu implică oare că încă de la începutul experimentului participanții au fost de fapt conștienți de faptul că curând vor lua decizia de a mișca încheietura? A fost vreun

moment în care ei au încetat să fie conștienți de acest lucru? Nu. Ei de fapt au știut de-a lungul experimentului de acest lucru. Dar această realizare logică este în directă contradicție cu declarația finală a lui Libet că participanții au luat decizia în mod inconștient.

Cum este posibil acest lucru? Este clar că Libet a interpretat decizia lor de a mișca încheietura mâinii într-un mod care intră în contradicție cu un fapt care nu admite nici o îndoială. Acest fapt este acela că ei au fost conștienți de iminența deciziei lor. Decizia lor a fost conștientă, cel puțin în sensul că ei au știut în avans ce se va întâmpla în timpul experimentului. Este deci logic să tragem concluzia că procesele mentale ale participanților au inclus o componentă cognitivă. Acesta este un fapt clar. Iar procesele cognitive sunt prin definiție conștiente. Pe de altă parte, Libet a constatat că undele cerebrale măsurate experimental în cortexul motor (care este implicat în astfel de decizii precum mișcarea încheieturii mâinii) s-au intensificat gradual, și au atins o valoare aproximativ maximă înainte de declarația participanților că decizia de a mișca încheietura a fost luată de ei.

Acest lucru pare într-adevăr să indice, la o primă vedere, că decizia a fost luată cu o fracțiune de secundă mai devreme relativ la momentul în care a avut loc declarația lor (cu alte cuvinte, decizia pare că ar fi fost luată când acele unde cerebrale din cortexul motor s-au intensificat și au ajuns la

valoarea lor aproximativ maximă).

Libet a tras concluzia că ei nu au luat decizia aceea în mod conștient. Este o concluzie care intră în contradicție clară cu celălalt fapt, stabilit logic mai devreme, că participanții au știut tot timpul de decizia pe care urmau să o ia. Deci, ajungem la un paradox. Este acesta un paradox real? Nu. El este creat de interpretarea faptelor, nu de faptele în sine.

Primul lucru pe care îl constatăm la o privire mai apropiată, este că acest paradox se datorează conflării domeniului mental (acela al deciziei mentale) cu domeniul neuronal (acela al rețelelor neuronale care dau naștere undelor cerebrale din cortexul motor). Libet situează luarea deciziei *la nivel neuronal*. Participanții raportează decizia lor *la nivel mental*.

Cele două domenii, cel mental, și cel neuronal, sunt într-adevăr distincte. Putem intui că această distincție, odată elucidată, va fi crucială pentru dizolvarea paradoxului menționat mai sus. Ajungem astfel la o concluzie interesantă, și anume că se poate defini atât o **voință neuronală** cât și o **voință mentală**. Decizia raportată de participanți este bazată pe o voințiune percepută la nivel mental, nu pe voințiunea activată la nivel neuronal. Libet pe de altă parte a tras concluziile lui bazat pe o voințiune înțeleasă la nivel neuronal, nu la nivel mental.

Care este diferența dintre ele? Procesele din creier pot fi de

natură intuitivă, emotivă, sau cognitivă. **Volițiunea mentală** implică în mod necesar aspectul **cognitiv**, un lucru evident, și numai din simplul motiv că suntem conștienți de ea, iar asta nu este posibil fără un proces cognitiv. Nu putem lua o decizie mentală, în mod deliberat, conștient, fără o volițiune de natură cognitivă. O astfel de decizie implică în mod clar ceea ce înțelegem prin intenționalitate. Iar intenția este în mod fundamental de natură cognitivă.

Ce alte procese mentale pot să fie implicate în activarea voinței, pe lângă cele cognitive? Bineînțeles, cele de natură intuitivă sau emoțională. Nu există alte categorii, odată ce perceperea directă a realității, la nivel senzorial, este de fapt imediat filtrată (integrată și distribuită) prin procese intuitive sau emoționale.

Deci **voința mentală**, intențională, nu include în mod necesar aspectele intuitive sau emoționale, care sunt în mod fundamental procese automate, de origine subconștientă, de care nu putem deveni conștienți decât în mod indirect. **De aceea voința mentală este prin definiție parțială, fiind doar cognitivă.** Este crucial de remarcat, și de înțeles, că noi putem controla mental aspectele cognitive, intenționale, conștiente ale voinței, dar **nu putem să controlăm conștient procese neconștiente**, precum cele intuitive și emoționale, care iau parte în mod automat la activarea ei. (Aceasta nu înseamnă că voința mentală nu poate să se opună impulsurilor noastre de natură intuitivă sau emotivă. Ea joacă un rol reactiv: poate să ne

oprească din a acționa în mod necumpătat, din impuls. Dar nu poate în mod direct să guverneze acele impulsuri.)

La nivel neuronal, pe de altă parte, este logic să deducem că volițiunea include toate aspectele menționate mai sus: intuitive, emoționale, și cognitive. Înainte de a încerca să oferim o imagine completă a voinței la nivel neuronal este important să clarificăm cum a interpretat Libet voința. Așa cum am menționat mai sus, el a măsurat experimental undele cerebrale din cortexul motor, iar concluzia lui – că decizia de a mișca încheietura mâinii a fost luată înainte ca participanții să fie conștienți de ea – implică logic faptul că Libet a crezut că acea decizie a fost luată la nivel neuronal când undele cerebrale din cortexul motor au crescut gradual în amplitudine, atingând un maxim.

Mai mult decât acest lucru, putem deduce în mod logic din cele spuse mai sus, că Libet a crezut că activitatea măsurată experimental în cortexul motor este de natură neconștientă. De asemenea, el a crezut că decizia neuronală de a mișca încheietura mâinii a depins în ultimă instanță numai de cortexul motor. Cu alte cuvinte, când activitatea undelor cerebrale din cortexul motor atinge valoarea maximă atunci decizia a fost luată în mod neconștient, și mișcarea are loc. Este oarecum de înțeles de ce Libet a gândit în acest mod, deoarece există o corelație clară între maximul atins de undele cerebrale în cortexul motor, și activarea musculară a încheieturii mâinii. Dar